

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Commissie voor Justitie en Veiligheid
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Raad voor het Openbaar Bestuur

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
Nederland
www.raadopenbaarbestuur.nl
@Raad_ROB

Contactpersoon

Iris Sluiter (secretaris-
directeur)
+31 6 524 96 577
Iris.Sluiter@raadopenbaarbes-
tuur.nl

Kenmerk

2023-0000278180

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Gespreksnotitie

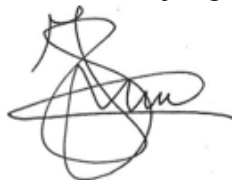
Datum 15 mei 2023
Betreft Gespreksnotitie Raad voor het Openbaar Bestuur t.b.v. het rondetafelgesprek van de commissie Justitie en Veiligheid over de *Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen* op 25 mei 2023.

Geachte leden van de commissie Justitie en Veiligheid,

Wij danken u hartelijk voor uw uitnodiging om deel te nemen aan het rondetafelgesprek over de *Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen* van uw commissie op 25 mei 2023.

Hierbij stuur ik u ter informatie de gespreksnotitie van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) toe. Raadslid Peter Verheij zal tijdens het rondetafelgesprek namens de ROB het woord voeren.

Met vriendelijke groet,

Iris Sluiter
Secretaris-directeur

Gespreksnotitie

Bijdrage van de Raad voor het Openbaar Bestuur aan het rondetafelgesprek van de commissie Justitie en Veiligheid van de Tweede Kamer over de *Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen* (25 mei 2023)

Deze notitie biedt aanbevelingen van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) voor de herziening van het asielstelsel; deze aanbevelingen komen uit het advies [De Asielopvang uit de crisis](#) dat samen met de Adviesraad Migratie in juni 2022 gepubliceerd is. Ook geeft de ROB de Tweede Kamer drie vragen mee voor de beoordeling van de *Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen*.

De conclusie over de problemen in de asielketen en de crisismaatregelen van de regering was in juni 2022 als volgt:

Voor het oplossen van de problemen in de asielketen moeten structureel voldoende opvangplekken en buffercapaciteit beschikbaar zijn. Hiervoor is het onontbeerlijk dat aan elke individuele gemeente een wettelijke taakstelling wordt gegeven om in opvangplekken voor asielzoekers te voorzien. In ruil hiervoor moeten gemeenten de middelen en ruimte krijgen om naar eigen inzicht, in samenhang met de lokale context en in regioverband aan deze taak invulling te geven. Een herijking van de verantwoordelijkheden, interbestuurlijke verhoudingen en financieringsstromen in de asielketen is hiervoor essentieel.

Drie toetsvragen bij beoordeling van de wet

De ROB geeft de Tweede Kamer daarnaast toetsvragen mee voor de beoordeling van de *Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen*:

- Garandeert de wet genoeg reguliere capaciteit (een 'ijzeren voorraad') en buffercapaciteit voor de opvang van asielzoekers; genoeg om de stabiliteit en de flexibiliteit van de asielketen te waarborgen?
- Is de wet duidelijk genoeg over de verantwoordelijkheden van actoren in de asielketen en financiering van uitvoeringstaken; genoeg om de asielopvang op te pakken als structurele maatschappelijke opgave en weg te blijven uit de crisismodus?
- Krijgen de gemeenten met de verplichtingen genoeg structurele middelen en beleidsruimte; genoeg om naar eigen inzicht, in samenhang met de lokale context en in regioverband hun taak uit te kunnen voeren?

Stabiliteit en flexibiliteit noodzakelijk

In *De Asielopvang uit de crisis* wordt geconcludeerd dat de stabiliteit en flexibiliteit van het huidige asielstelsel te wensen overlaat. Er is sprake van een continue op- en afschalen van opvanglocaties doordat de financiering van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) gekoppeld is aan de vraag naar opvangplekken. **Om de asielketen stabiel te maken is het noodzakelijk dat er structureel voldoende reguliere opvanglocaties beschikbaar zijn.** Het gaat hier om een 'ijzeren voorraad' die nodig is voor opvang onder normaal fluctuerende omstandigheden waarin de vraag wat kan veranderen. Het [kabinetsplan](#) om het COA financiering te geven voor een vaste capaciteit van 41.000 opvangplekken is een belangrijke stap in de goede richting, mits het hier inderdaad gaat om een langjarig commitment aan de wijziging van de financieringssystematiek.

Daarnaast is het voor de flexibiliteit van het asielstelsel nodig dat er buffercapaciteit is om de pieken in het aantal asielzoekers op te kunnen vangen. Van deze buffer kunnen in rustigere tijden andere doelgroepen gebruik maken, zoals mensen die met spoed tijdelijke huisvesting zoeken ('spoedzoekers', zoals mensen die net gescheiden zijn of tijdelijke arbeidsmigranten). Dit advies sluit aan bij de reeds bestaande [Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen](#) van het Rijk, de provincies en de gemeenten.

Naar een wettelijke taakstelling voor gemeenten...

De ROB stelt vast dat een belangrijke oorzaak voor het vastlopen van de asielketen gelegen is in de afhankelijkheid van het Rijk van de vrijwillige medewerking van gemeenten voor het realiseren van opvangplekken. **De ROB adviseert daarop om elke individuele gemeente wettelijk te verplichten om opvangplekken beschikbaar te stellen, waarbij de omvang van de taak afhankelijk is van het aantal inwoners in de gemeente.** Hiermee stelt de ROB voor om aan te sluiten bij de vergelijkbare wettelijke verplichting en verdeelsystematiek die al bestaat voor de huisvesting van statushouders.

In de huidige situatie worden gemeenten overvallen met verzoeken om opvangplekken zodra extra opvangcapaciteit nodig is. In de afgelopen jaren werden die opvangplekken vaak ook weer wegbezuinigd zodra de druk op de asielketen afnam. Naast dat de keten hierdoor de schommelingen van het aantal asielzoekers in ons land niet aankan, zet het continue op- en afschalen van locaties de interbestuurlijke verhoudingen en het lokale draagvlak onder druk. Een permanente wettelijke verplichting geeft de mogelijkheid om de asielopvang vorm te geven als een continue maatschappelijke opgave waaraan op decentraal niveau invulling wordt gegeven. Hiermee wordt de asielopgave uit de crisissfeer gehaald en kunnen besluitvorming en controle binnen een regulier democratisch gelegitimeerd proces plaatsvinden.

...met voldoende geld en ruimte

Tegenover de wettelijke verplichting voor gemeenten horen structurele en meerjarige financiering en beleidsvrijheid te staan, zodat gemeenten hun taak naar eigen inzicht, in samenhang met de lokale samenleving en in regioverband kunnen vormgeven. Alleen zo kan de asielopvang een gedecentraliseerde taak zoals vele andere – onderwijs, zorg, etc. – worden, waarvoor men bij de uitvoering bovendien kan rekenen op steun vanuit de samenleving.

De financieringssystematiek van de asielopvang zal hiervoor moeten veranderen. Binnen de bestaande crisisaanpak heerst vaak onduidelijkheid over de vraag wie wanneer welke kosten draagt en hoe en op welke termijn gemeenten gecompenseerd gaan worden. **Om het asielstelsel stabiel te maken, moeten gemeenten een beroep kunnen doen op structurele financiering vanuit het Rijk** voor het organiseren van de opvang en het inbedden daarvan in de lokale samenleving. Het ligt in de rede om de financiering te laten verlopen via een decentralisatie-uitkering uit Gemeentefonds, zoals dat ook bij veel andere medebewindstaken gebruikelijk is.

Het voordeel van een decentralisatie-uitkering is dat dit gemeenten beleidsruimte biedt bij het uitvoeren van hun opvangtaak. Bij grote maatschappelijke opgaven ligt centralisme op de loer waardoor gemeenten het gevoel krijgen dat ze uitvoerder in plaats van mede-eigenaar van beleid zijn. **Het is van belang dat gemeenten ook bij de asielopgave binnen gestelde kaders de ruimte hebben om afwegingen te kunnen maken over een doelmatige inzet van de beschikbare middelen.** Hiervoor dient het Rijk lokale democratische betrokkenheid en controle te garanderen, ook met het oog op het benodigde draagvlak.

Over de ROB

De Raad voor het Openbaar Bestuur is een onafhankelijk adviesorgaan van de regering en het parlement. De ROB adviseert over de inrichting en het functioneren van het openbaar bestuur, en de beleidsmatige aspecten van financiële verhoudingen tussen Rijk, gemeenten en provincies. Extra aandacht gaat uit naar de beginselen van democratie en rechtsstaat. De ROB beziet het functioneren van de overheid daarbij vooral vanuit het perspectief van de burger en het vertrouwen van de burger in de democratie.

Inlichtingen

Iris Sluiter, secretaris-directeur Raad voor het Openbaar Bestuur
Email: Iris.Sluiter@raadopenbaarbestuur.nl
Telefoon: +31 6 524 96 577